

Prof Markku Ojanen
Tampere Ülikool, psühholoogia osakond

Kokkuvõtte ettekandest konverentsil "Mis on õnn?"
23.05.2008, Tartu

Õnne paradoks

Õnn ei ole uus mõiste. Õnnest on kirjutatud juba Vanas Testamendis ja antiikaja mõtlejate (nt Platoni, Aristotelese) töödes. Kuigi materiaalist heaolu peeti oluliseks, mõisteti ka sisemise rahulolu tähtsust. Õnne tabamiseks tuli oma elu elada teatud erilisel viisil. Kõik peamised traditsioonid rõhutasid voorusi kui õnneni viivat teed. Hedonistlikud ideed ei olnud küll haruldased, ent keskmesse jäi siiski vooruslik elu. Alates valgustusajastust kerkisid esile kaks uut lähenemist õnnele. Esiteks sai õnnest poliitiline eesmärk, milleni võis jõuda vastavate ümberkorraldustega poliitilises süsteemis. Teiseks kogusid haritud inimeste seas populaarsust hedonistlikud ideed: õnne võib kasvatada meeldivaid asju tehes. 20. sajandi jooksul ilmus trükist üha suuremal hulgal menukeid, mille aineks hea elu ja õnn. Kuidas saada õnnelikumaks? – Võttes omaks õige suhtumise iseendasse ja oma ellu. Õnne uurijad ei olnud siiski nii optimistlikud. Paljud teadlased lähtusid eeldusest, et igal inimesel on oma kindel, püsiv õnnelikkuse tase. See tähendaks aga, et inimest on pea võimatu muuta senisest õnnelikumaks. Õnnelikkuse taseme määravad suuresti ära vanematelt päritud geenid. Erinevate riikide vahel ilmnevad siin ometi märkimisväärsed erinevused. See on üks õnne paradoksides: riik võib oma õnnelikkuse taset tõsta, aga üksikisik mitte. Lisanduvad veel teisedki keerulised küsimused. Kas inimesed tõesti tahavad ja otsivad õnne? Kas nad suudavad tõelist õnne üldse ära tunda? Kas on võimalik olla õnnelik maailmas, milles leidub nii palju (inim)kannatusi ja vägivalda?